

*Засць Інеса Сергійвна,*

науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

## **ХАРАКТЕРИСТИКА СПОСОБУ ПЕРЕШКОДЖАННЯ ЗАКОННИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТІВ**

Правове забезпечення та рівень захисту свободи слова та професійної діяльності журналістів в Україні на сьогодні усе ще потребує удосконалення, про що свідчить, зокрема, значна кількість кримінальних порушень, передбачених ст. 171 КК України.

Різноманіття способів перешкоджання законній професійній діяльності журналістів спонукало законодавця до внесення законодавчих змін до редакції вказаної статті, яка наразі передбачає такі форми злочинного впливу на журналіста: 1) перешкоджання здійсненню журналістом законної професійної діяльності (ч. 1 ст. 171); 2) вплив у будь-якій формі на журналіста з метою перешкоджання виконанню ним професійних обов'язків (ч. 2 ст. 171); 3) переслідування журналіста у зв'язку з його законною професійною діяльністю (ч. 2 ст. 171) [1].

Як свідчить аналіз кримінальних проваджень, спосіб вчинення злочинів, передбачених ст. 171 КК України, часто полягає в детальній підготовці до вчинення злочину і використанні різноманітних засобів його приховування. В залежності від виду злочину, це можуть бути: маскування зовнішності виконавців злочину; анонімність погроз на адресу як самих журналістів, так і членів їх родин; використання для вчинення злочинів найманців і т. ін.). Для кримінальних проваджень цієї категорії є характерною протидія розслідуванню з боку зацікавлених осіб у формі залякування або підкупу свідків з метою зміни або відмови від раніше даних показань, спроби компрометування працівників правоохоронних органів. Часто злочинні вимоги до журналіста висловлюються невідомою особою. Дії аноніма можуть бути спрямовані на недопущення публікації підготовлюваного матеріалу чи наступних його частин, припинення подальшого збору матеріалу, а також вилучення тиражу чи скасування його доставки на точки розповсюдження (якщо дзвінок адресований редактору) і т. ін. Такі вимоги можуть бути передані по пошті – запискою, поштовим відправленням, у вигляді електронного листа тощо [2, с. 62].

Виходячи з диспозиції ст. 171 КК України, способом учинення злочинного перешкоджання законній професійній діяльності

журналіста є переслідування, перешкоджання, вплив у будь-якій формі. Як правило, такі дії супроводжуються примусом, насильством, яке, у свою чергу, може бути як фізичним, так і психічним. Зазначені у ст. 171 КК України способи втручання в законну професійну діяльність журналіста часто є результатом психічного впливу, який спрямований на психіку журналіста (або близьких йому людей) з метою спонукати його до поширення інформації або, навпаки, до відмови від її поширення.

Якщо аналізувати поняття «насильство» і «примус» в тому сенсі, в якому їх вживає кримінальний закон, то слід зробити висновок, що насильство розглядається як вид примусу. Примус включає насильство (у тому числі психічне), шантаж, обман, погрози майновим або службовим інтересам та ін. Він може виражатися, наприклад, у формі погрози дисциплінарним впливом, звільненням, переведенням на іншу роботу тощо.

Під використанням у ч. 2 ст. 171 КК України терміном «переслідування», слід розуміти різні форми посягання на законні права, свободи та інтереси журналіста чи його близьких, їх обмеження (погрози, залякування, цькування, наприклад, погроза вбивством, заподіяння тілесних ушкоджень, знищення або пошкодження майна) [3, с. 511], позбавлення гонорару, певних доплат чи виплат, звільнення з роботи без законної на те підстави, поширення відомостей, які принижують честь і гідність журналіста, членів його сім'ї, недостовірної, негативної інформації, а також розповсюдження інформації, яка компрометує журналіста [4, с. 17].

Необхідною ознакою таких дій є причинна обумовленість такого переслідування виконанням журналістом професійних обов'язків або його критикою фізичних (необов'язково самого винного) чи юридичних осіб. Отже, такий вплив може бути безпосереднім, тобто зверненим до самого журналіста, а також опосередкованим, зверненим до близьких йому людей (у долі яких він особисто зацікавлений). Таке звернення може бути передане різними способами. При цьому особи, на яких чинився тиск, що контактували зі злочинцем (злочинцями), не в силах чітко його описати і не впевнені, що зможуть упізнати його за ознаками зовнішності, особливостями голосу або іншими ознаками. І в першому, і в другому випадку анонімні вимоги можуть полягати також в опублікуванні спростування вже поширених відомостей. Крім того, погрожуючи, злочинці можуть вимагати опублікування в якості спростування вже готового матеріалу, який буде переданий ними самими [2, с. 63].

Таким чином, слід звернути увагу на різноманіття способів учинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 171 КК

України - переконання, вмовляння, обман, погрози, підкуп тощо. Досліджені способи впливу на журналіста за характером дії можна умовно поділити на фізичний (наси́льство, примус) та психічний (переконання, вмовляння, погрози). Такий вплив спрямований на схи́ляння журналіста до відмови від виконання обов'язків або зміну своєї діяльності, який особисто приймає рішення, змінюючи характер своєї діяльності.

### ***Список використаних джерел***

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. №2341-III. URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua/go/2341-14>. (Дата звернення 26.10.2018 р.).
2. Заєць І. С. Запобігання перешкоджанню законній професійній діяльності журналістів в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ: Нац. акад. внутр. справ. 218 с.
3. Иногамова-Хегай Л. В., Рарог А. И., Чучаев А. И. Уголовное право Российской Федерации. Общая часть: учебник. М.: Контракт, Инфра-М, 2008. 560 с.
4. Кардаш М., Ничка Ю., Чернявська Г. Професійна діяльність журналістів (у запитаннях та відповідях). Львів: ФОП Петришин І. І., 2010. 130 с.